

พระมหากษัตริย์
พระธรรมราชาภูมิพลฯ

สมเด็จพระบรมชนกนาถ
สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ

“...งานด้านการศึกษาเป็นงานสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชาติ เพราะความเจริญและความเสื่อมของชาตินั้น ขึ้นอยู่กับการศึกษาของพลเมืองเป็นข้อใหญ่ ตามข้อเท็จจริงที่ทราบกันดีแล้ว ขณะนี้บ้านเมืองของเรามีพลเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งมีสัญญาณบางอย่างเกิดขึ้น ด้วยว่าพลเมืองของเราบางส่วนเสื่อมโทรมลงไปในความประพฤติและจิตใจ ซึ่งเป็นอาการที่น่าวิตก ถ้าหากยังคงเป็นอยู่ต่อไปเราอาจจะเอาตัวไม่รอด ปรากฏการณ์เช่นนี้ นอกจากเหตุอื่นแล้ว ต้องมีเหตุมาจากการจัดการศึกษาด้วยอย่างแน่นอน...”

(พระบรมราชาโชวาท เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พุทธศักราช 2510 พระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ของมหาวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติซึ่งจะครบปีที่ 60 ในวันที่ 9 มิถุนายน 2549 พระองค์ที่ได้ทรงครองราชย์ยาวนานกว่าพระมหากษัตริย์ทุกๆ พระองค์ที่ได้ทรงปกครองประเทศมาในอดีตกาล

ในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัววันที่ 5 ธันวาคม พุทธศักราช 2548 นิตยสารรามปริทรรศน์ ในฐานะสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งมีหน้าที่สื่อสารข้อมูลเพื่อส่งเสริม ปลุกฝังประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะนักศึกษามหาวิทยาลัย

รวมคำแห่ง จำนวนกว่าหนึ่งล้านคน ทั้งที่เป็นศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันให้ได้รับทราบถึงพระราชจริยวัตรอันงดงาม สิ่งที่ทรงริเริ่มทรงเป็นแบบอย่างและควรยึดเชิญเพื่อน้อมนำเป็นแนวทางปฏิบัติตามรอยพระยุคลบาท

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นมหาอัจฉริยภาพบุรุษผู้ทรงทศพิธราชธรรม ประกอบด้วยพระปัญญาบารมีคุณคุณอันวิเศษ ดำเนินรัฐประศาสน์ในบายปกป้องครองแผ่นดินบ้านเมืองก็เจริญรุ่งเรืองวัฒนาถาวรขึ้นเป็นลำดับ นับเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ที่พระพรณนาถึงพระเกียรติคุณ พระปรีชาญาณที่ทรงทำนุบำรุงบ้านเมือง ราษฎรในด้านต่างๆ เช่น ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การศึกษา การแพทย์ การต่างประเทศ การดนตรี การถ่ายภาพ การเขียน การช่าง จิตรกรรม ประติมากรรม การสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่สนพระทัยใฝ่รู้ และทรงศึกษาอย่างจริงจังลึกซึ้งในการค้นคว้าวิจัย เพื่อการพัฒนาในทางวิทยาศาสตร์ การเกษตร การชลประทาน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีต่างๆ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคปัจจุบัน พระอัจฉริยภาพของพระองค์ที่ทรงติดตามทันยุคทันสมัย และนำวิทยาการเหล่านั้น มาใช้เป็นเครื่องมือในการทรงงานเพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวไทย

ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะทรงถือว่าการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาชีวิตมนุษย์ การพัฒนาการศึกษาของเยาวชนนั้นเป็นพื้นฐานอันสำคัญของประเทศชาติ จึงทรงสนพระราชหฤทัยในด้านนี้เป็นพิเศษและทรงให้แนวพระราชดำริ เพื่อผู้ปฏิบัติจะได้ได้นำไปปฏิบัติได้

ประชาชนคนไทยทั้งประเทศ ล้วนแต่จงรักภักดีและซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พวกเราทุกคน ห่วงใยและรอคอยสดับตรับฟังข่าวสารในพระราชสำนัก และวันที่ดวงใจคนทั้งประเทศหลอมเป็นหนึ่งเดียวคือ วันเฉลิมพระชนมพรรษา 5 ธันวาคมของทุกปี ซึ่งถือว่าเป็น "วันพ่อแห่งชาติ" วันนี้คนไทยจะได้ยินพระสุรัสวดี ได้เข้าเฝ้าฯ หรือมาๆ กันทั่วประเทศ ได้ฟังพระราชดำรัสในรอบปีที่ทรงคุณค่า

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชกรณียกิจนานาประการที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประเทศชาติและประชาชน บทความนี้ขออัญเชิญพระราชกรณียกิจเฉพาะด้านการศึกษาที่ใกล้ตัวผู้เขียนมากที่สุดมานำเสนอ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรง

ถูกต้องเหมาะสมต่อไป แนวทางการพัฒนา ด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพอจะแยกพระราชกรณียกิจด้านนี้ได้เป็นส่วนๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 พระราชทานพระราชดำริ ในการสร้างโรงเรียน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาว่าเป็นเครื่องมือพัฒนาคนให้มีสติปัญญา มีความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพช่วยเหลือตนเอง และพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้ ความจริงข้อนี้จะเห็นได้จากแนวพระราชดำริ ซึ่งปรากฏชัดในพระราชนิพนธ์เรื่อง "พระมหาชนก" ซึ่งทรงดัดแปลงเนื้อเรื่อง ตอนท้ายให้เป็นพระมหาชนกจัดตั้ง "มหาวิชาลัย" เพื่ออบรม

ผู้อุปการะเนื่องจาก
ประสมทวาดภัย
จากพายุแอเรียตใน
ภาคใต้ปี 2505 ซึ่ง
ต่อมาได้ขยายไปตั้ง
โรงเรียนในแหล่งต่างๆ
ที่ขาดแคลนสถาน
ศึกษา เช่น โรงเรียน
ราชประชานุเคราะห์ที่
30 ที่ อ.แม่เมาะ
จ.เชียงใหม่ และ

สั่งสอนประชาชน ดังบท “พระราชปรารภ”
ตอนหนึ่งว่า

“...การที่พระมหากษัตริย์ จะเสด็จออก
ทรงแสวงไมกษัตริย์ยังไม่ถึงวาระเวลาอันควร
เพราะว่าได้ทรงสร้างความเจริญแก่มีถิลา ยัง
ไม่ครบถ้วน กล่าวคือ ข้าราชการบริพารนับแต่
อุปราชจนถึงคนรักษาข้าง คนรักษาม้า และ
นับแต่คนรักษาม้าจนถึงอุปราช และโดยเฉพาะ
เหล่าอมาตย์ ล้วนจาริกในโมหภูมิทั้งนั้น
ไม่มีความรู้ทั้งทางวิทยาการ ทั้งทางปัญญา
ยังไม่เห็นความสำคัญของผลประโยชน์แท้
แม้ของตนเอง จึงต้องตั้งสถานอบรมสั่งสอน
ให้เบ็ดเสร็จ...”

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่ประจักษ์ชัดตลอดมา
นับแต่ทรงครองราชย์แล้วว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงส่งเสริมสนับสนุนให้มีการ
จัดตั้งโรงเรียนต่างๆ ได้แก่ โรงเรียน
ราชประชานุเคราะห์ สำหรับเด็กที่ขาดแคลน

โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ที่ 31 อ.แม่แจ่ม
จ.เชียงใหม่ เพื่อสนองพระราชดำริสงเคราะห์
เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษา และกำพร้า
เนื่องจากบิดามารดาเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์
ให้ได้รับการศึกษาและมีคุณภาพชีวิตที่ดี
ไม่เป็นปัญหาสังคมในอนาคต ส่งเสริมเยาวชน
ที่มีฐานะยากไร้ทางเศรษฐกิจ เพื่อเสริมสร้าง
ความมั่นคงของชาติโดยให้ได้รับการศึกษา
อย่างทั่วถึง ขณะนี้อยู่ในระหว่างดำเนินการ
ก่อสร้างอีก 4 โรง ใน 4 จังหวัด คือ พังงา
กระบี่ ภูเก็ต และระนอง สำหรับบุตรหลาน
ของครอบครัวที่ประสบภัยสึนามิ นอกจากนี้
ทรงให้สร้างโรงเรียนสำหรับผู้ซึ่งเป็นโรคติดต่อ
ร้ายแรง เช่น โรคเรื้อน คือ โรงเรียน
ราชประชานุเคราะห์ ทรงตั้งโรงเรียนพระดาบส
เพื่อฝึกวิชาชีพแก่ประชาชนที่ขาดแคลน
ทรงตั้งโรงเรียนจิตรลดา ในสวนจิตรลดา
พระราชวังดุสิต และโรงเรียนราชวินิต

ส่วนที่ 2 พระราชทานพระราชดำริ ในการจัดทำหนังสือตำรา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้จัดทำสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยทรงมุ่งเน้นให้เยาวชนได้มีหนังสือสำหรับค้นคว้าหาความรู้ ทรงมีพระราชประสงค์ให้สารานุกรมไทยที่จัดทำขึ้นนี้เป็นแหล่งความรู้ที่สมบูรณ์ทุกสาขาวิชา สามารถใช้ประกอบการศึกษาได้ทุกระดับ ตั้งแต่เด็กเล็กจนถึงผู้ใหญ่

ส่วนที่ 3 พระราชทานพระราชทรัพย์ เป็นทุนการศึกษาเพื่อสร้างคน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชทรัพย์เป็นทุนการศึกษาแก่เยาวชน

แยกเป็นทุนหลายประเภท อยู่ในหลายมูลนิธิ ตามประเภทของผู้รับทุนพระราชทาน ดังนี้

3.1. ประเภทมันสมอง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักว่า ประเทศไทยเราต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในวิชาเทคนิคชั้นสูงเพื่อมาช่วยพัฒนาประเทศมากขึ้น จึงควรส่งเสริมผู้ที่มีความสามารถยอดเยี่ยม ให้มีโอกาสไปศึกษาต่อในวิชาชีพชั้นสูงบางวิชา ณ ต่างประเทศ จึงพระราชทานทุนแบ่งเป็นทุนต่างๆ ดังนี้

(1) ทุนมูลนิธิ "อานันทมหิดล" สำหรับนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา

(2) ทุนเล่าเรียนหลวง หรือ ทุนกองทุนข้าราชการพลเรือน สำหรับนักเรียนที่สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.2 ประเภทผู้ประสบสาธารณภัย ผู้ด้อยโอกาส ผู้ขาดแคลน สำหรับนักเรียน

ตั้งแต่ระดับอนุบาล เป็นต้นไป

(1) ทุนการศึกษาสงเคราะห์ในมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ขณะนี้มีนักเรียนนักศึกษาที่ได้รับพระราชทานทุนศึกษาตามโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัยทั่วประเทศ ประมาณ 2,500 คน และสำเร็จการศึกษาไปแล้ว 523 คน หนึ่งในนั้น คือ ผู้เขียนบทความซึ่งขณะนี้ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ เป็นกรรมการบริหารของมูลนิธิ

(2) ทุนนวกฤกษ์

3.3 ประเภทผู้เป็นโรคติดต่อร้ายแรง

เช่น โรคเรื้อน

(1) ทุนมูลนิธิราชประชานุเคราะห์ในพระบรมราชูปถัมภ์

3.4 ประเภทคนทุพพลภาพ คนพิการ หูหนวก ดาบอด

3.5 ทุนประเภทพิเศษ เฉพาะกรณี การศึกษาวิชาความรู้เป็นสิ่งประเสริฐ สำหรับมนุษย์ ทำให้บังเกิดความเฉลียวฉลาด รู้จักผลิตชอบชั่วดี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสนับสนุนการศึกษาแก่ราษฎรของพระองค์ อย่างเท่าเทียมกัน ตั้งแต่คนแก่ถึงคนที่มีปัญหาทางร่างกาย คนด้อยโอกาส

ส่วนที่ 4 พระราชทานพระบรมราโชวาทเพื่อพัฒนาบ้านนา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระบรมราโชวาท นับเป็นพระมหากษัตริย์คุณที่ทรงเดือนสติ จุดประกายปัญญาความคิด และกล่อมเกลานุคนคนทุกระดับ ตั้งแต่รัฐบาล ข้าราชการ นักเรียน นักศึกษา พ่อค้า และประชาชน ดังเห็นได้จากพระบรมราโชวาทพระราชดำรัส ที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ตั้งแต่ทรงครองราชย์ ซึ่งจะครบ 60 ปีในวันที่ 9 มิถุนายน พุทธศักราช 2549 พระบรมราโชวาทซึ่งประจักษ์คำสั่งสอนของพ่อแห่งแผ่นดิน

ถือเป็นการพระราชทานการศึกษาโดยตรงแก่ประชาราษฎร์ อาทิ

ทรงสอนคุณธรรม 4 ประการ ตามพระราชดำรัสในพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชเจ้า เมื่อวันที่ 5 เมษายน พุทธศักราช 2525 ความว่า

“...คุณธรรมที่ควรศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติ มีอยู่ 4 ประการ ประการแรก คือ **การรักษาความสัตย์** ความจริงจังต่อตัวเองที่จะประพฤติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม ประการที่สอง คือ **การรู้จักข่มใจตนเอง** ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในสัจจะความดีนั้น ประการที่สาม คือ **การอดทน**

อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพาศล้าง
ความสังสุจวิต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด
ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวางความชั่ว
ความทุจริต และรู้จักละประโยชน์ส่วนน้อย
ของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง
คุณธรรมสี่ประการนี้ จะช่วยให้ประเทศชาติ
บังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาส
ที่จะปรับปรุง พัฒนา ให้มั่นคง ก้าวหน้า
ต่อไปได้ดังประสงค์..”

ส่วนที่ 5 พระราชทานแบบอย่าง ในการปฏิบัติด้วยพร.๐๐๓๑๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมี
พระราชจริยวัตรที่คนไทยควรถือเป็นแบบอย่าง
ในการดำเนินชีวิต เช่น ทรงประหยัด คนไทย

คงได้เห็นภาพหลอดยาสีฟันพระราชทาน ซึ่ง
คณะทันตแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พิมพ์โปสเตอร์เผยแพร่แก่นักศึกษาคณะทันตแพทย์ เมื่อปี พ.ศ. 2542 เพื่อแสดง
ให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
ใช้ของอย่างคุ้มค่า แม้แต่ของใช้เล็กน้อยอย่าง
ยาสีฟัน ก็ทรงรีดหลอดจนแบนราบเหมือน
กระดาษ ทรงใช้จนหมดก่อนจะทรงใช้หลอดใหม่
นอกจากนั้น ข้าพหนึ่งสื่อพิมพ์ได้นำเสนอภาพ
ช่างซ่อมรองเท้าของพระบาทสมเด็จพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว ให้สัมภาษณ์ว่า เขากาภูมิใจ
ที่ได้มีโอกาสซ่อมของใช้ของพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว ซึ่งแสดงว่าพระองค์ทรง
เก็บของที่ยังใช้ได้มาซ่อมแซม การประหยัด
จึงไม่ใช่ไม่ใช้เงิน แต่รู้จักใช้ของอย่างคุ้มค่า
การรักษารองให้ใช้ได้นานๆ

ตอนที่ 6 พระราชทานการศึกษา ทางไกลผ่านดาวเทียม

ทรงตั้งมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2538 โดยใช้โรงเรียนวังไกลกังวล หัวหิน เป็นสถานีถ่ายทอด เพื่อแก้ปัญหาการศึกษาแก่ครูอาจารย์ในบางสาขาวิชา เช่น วิชาเคมี ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ เป็นต้น อีกทั้งเป็นการลดช่องว่างความแตกต่าง และสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้แก่นักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนภาคภูมิใจที่จะได้รับการศึกษาด้วยพระมหากษัตริย์คุณในโรงเรียนซึ่งห่างไกล ขาดแคลน ทูรกันดารทั่วประเทศ นอกจากโรงเรียนในประเทศแล้ว ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ราชอาณาจักรกัมพูชา ต่างก็ได้รับพระราชทานการศึกษาทางไกลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นับได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตอย่างแท้จริง โดยทรงใช้เทคโนโลยีการศึกษาที่ทันสมัย

หลักราชธรรมหรือธรรมะสำหรับพระมหากษัตริย์มีน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิบัติโดยเคร่งครัด ถูกต้อง สมบูรณ์ทุกประการ ประกอบด้วย ทศพิธราชธรรมราชสังคหวัตถุ 4 ประการ จักรวรรดิวัตร 12 ประการ ชัดดียพละ 4 ประการ และพรหมวิหารธรรม 4 ประการ เป็นอาทิ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจพระราชภารกิจ และทรงปฏิบัติพระองค์โดยทรงยึดมั่นในหลักธรรมะของพระราชาตลอดระยะเวลาอันยาวนานถึง 60 ปี ประชาชนชาวไทยและนานาประเทศ ต่างประจักษ์และซาบซึ้งในพระมหากษัตริย์คุณ พระบรมเดชานุภาพ พระบุญญาธิการ และพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์อริราชเจ้าผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ พระบารมีที่แผ่ไพศาลปกเกล้าคุ้มเกล้า ประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าทั่วราชอาณาจักร และชาวต่างประเทศที่ได้มาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ล้วนเป็นศิระเพราะพระบริบาล ด้วยพระมหากษัตริย์คุณแห่งพระธรรมราชาภูมิพลตา